

Novine u sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma

Bernard Iljazović*

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma stupio je na snagu 1. siječnja 2023. godine. Shodno tome, u članku autor predstavlja najznačajnije novine u sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

1. Uvod

Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (u nastavku teksta: Zakon) ima preventivni karakter te se njime propisuju mjere, radnje i postupci obveznika iz financijskoga i nefinancijskoga sektora, zadaće Ureda za sprječavanje pranja novca kao financijsko-obavještajne jedinice, interaktivna postupanja drugih nadležnih državnih tijela iz sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, te druge preventivne mjere u svrhu sprječavanja korištenja financijskoga sustava za pranje novca i financiranje terorizma. Sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj nije u nadležnosti samo jedne institucije, nego je to sustav u kojem su zakonski definirane uloge svakog dionika i njihova međusobna interakcija i suradnja, a čine ga: tijela prevencije: obveznici (banke i drugi obveznici), Ured za sprječavanje pranja novca, nadležna nadzorna tijela: nadzorne službe Ministarstva financija (Porezna uprava i Financijski inspektorat), Hrvatska narodna banka, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga te tijela kaznenog progona (Policija i Državno odvjetništvo).

Potreba za novim zakonskim izmjenama u tom području proizlazi iz nužnosti usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije i preporukama Vijeća Europe, ispunjenja preventivnih mjera iz Akcijskog plana za jačanje učinkovitosti hrvatskog sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (NN, br. 56/22.) te zbog uvođenja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj.

2. Uvjeti za obavljanje djelatnosti povezanih s virtualnom imovinom

Pod virtualnom imovinom podrazumijeva se digitalni prikaz vrijednosti ili prava kojim se može digitalno trgovati ili ga se može digitalno prenositi, te koji se može koristiti za plaćanje ili investicijske svrhe. No, virtualnom imovinom se ne smatraju npr. proizvodi životnog ili neživotnog osiguranja, mirovinski proizvodi...

Uvodi se obveza pravnim osobama, odnosno obrtima sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koji namjeravaju obavljati djelatnosti pružanja usluga povezanih s virtualnom imovinom da prije početka obavljanja tih djelatnosti iste mora-

ju upisati u **registar pružatelja usluga virtualne imovine**, koji vodi Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga. Naime, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga upisat će pravnu osobu, odnosno obrtnika u navedeni registar ako je podnesen zahtjev za upis u taj registar i ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- pravna osoba, odnosno obrtnik namjerava obavljati jednu ili više djelatnosti pružanja usluga povezanih s virtualnom imovinom
- zahtjevu je priložena izjava odgovornih osoba pravne osobe, odnosno obrtnika da su upoznati s obvezama iz Zakona
- zahtjevu su priloženi dokazi o imenovanju ovlaštene osobe i zamjenika ovlaštene osobe u skladu s člankom 68. Zakona
- zahtjevu su priloženi dokazi da fizičke osobe stvarni vlasnici pravne osobe i članovi uprave pravne osobe, odnosno vlasnici obrta, njihovi suradnici i članovi nadzornog odbora ili upravnog odbora imaju dobar ugled u smislu članka 9.e Zakona.

Treba napomenuti da će Upravno vijeće Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga Pravilnikom detaljnije urediti sadržaj zahtjeva za registraciju, dokumentaciju koja se prilaže zahtjevu za upis u registar, kao i način vođenja registra.

Obveznici koji su pružatelji usluga povezanih s virtualnom imovinom dužni su Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga dostaviti godišnji plan rada za tekuću godinu i izvještaj o radu za prethodnu godinu u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, najkasnije do **30. lipnja tekuće godine**.

Uvjeti za obavljanje djelatnosti pružanja usluga povezanih s trustovima i trgovačkim društvima, te prometom plemenitih metala i dragog kamenja

Pravne i fizičke osobe koje se bave djelatnošću pružanja usluga povezanih s trustovima i trgovačkim društvima, te prometom plemenitih metala i dragog kamenja dužni su najkasnije u roku od 30 dana od dana osnivanja ili registracije podnijeti zahtjev za upis u **registar pružatelja usluga**, koji vodi Ministarstvo financija. Navedeni obveznici koji se s danom stupanja na snagu zakonskih izmjena bave djelatnošću pružanja usluga povezanih s trustovima i trgovačkim društvima, te prometom plemenitih metala i dragog

kamenja dužni su **do 31. prosinca 2023.** godine podnijeti zahtjev za upis u registar pružatelja usluga, koji vodi Ministarstvo financija.

No, revizorsko društvo, samostalni revizor, porezni savjetnik, društvo za porezno savjetništvo, vanjski računovođa, odvjetnik, odvjetničko društvo, javni bilježnik koji se u okviru svojih profesionalnih djelatnosti bave pružanjem usluga povezanih s trustovima ili trgovačkim društvima nisu dužni upisati se u navedeni registar.

3. Upravljanje rizikom od pranja novca i financiranja terorizma

Obveznik je prilikom uspostave i provedbe djelotvornog sustava unutarnjih kontrola, te donošenja pisanih politika, kontrola i postupaka za smanjivanje i učinkovito upravljanje rizikom od pranja novca i financiranja terorizma, dužan uzeti u obzir pravilnike i odluke, odnosno smjernice nadležnoga tijela, Nacionalnu procjenu rizika i Nadnacionalnu procjenu rizika.

Unutarnja revizija sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, kao dio unutarnjih politika, kontrola i postupaka za smanjivanje i učinkovito upravljanje rizikom od pranja novca i financiranja terorizma mora biti **neovisna**. Obveza njenog provođenja ovisi o veličini obveznika, opsegu i vrsti poslovanja, te riziku pranja novca i financiranja terorizma kojem je obveznik izložen. Obveza provjere zaposlenika obveznika, osim o veličini obveznika, opsegu i vrsti poslovanja, također ovisi o riziku od pranja novca i financiranja terorizma kojem je obveznik izložen.

4. Procjena rizika pojedinoga poslovnog odnosa ili povremene transakcije

Prije primjene mjera pojednostavljene dubinske analize stranke za pojedini poslovni odnos ili povremenu transakciju za koju obveznik procijeni da predstavlja nizak rizik za pranje novca i financiranje terorizma, obveznik je dužan uzeti u obzir rezultate Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma. Stupanj rizika kod kojeg je obveznik dužan primijeniti mjere pojačane dubinske analize stranke smanjuje se s visokog na **viši rizik**. Prema tome, obveznik je dužan primijeniti mjere pojačane dubinske analize stranke u odnosu na pojedini poslovni odnos ili povremenu transakciju za koju je Zakonom ili Nacionalnom procjenom rizika utvrđen viši rizik za pranje novca ili financiranje terorizma. Također, obveznici su dužni postupak procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma, provoditi u skladu s pravilnicima i odlukama nadležnih nadzornih tijela.

4.1. Mjere dubinske analize stranke

Obveznik je prilikom provedbe mjera dubinske analize stranke dužan utvrditi i provjeriti identitet ne samo osobe koja tvrdi, već i koja djeluje u ime stranke, te provjeriti je li osoba za to ovlaštena. Također, od obveznika se zahtjeva ne samo da prikupi podatke o namjeni i predviđenoj prirodi poslovnoga odnosa, već i da razumije namjenu i predviđenu prirodu poslovnog odnosa.

Prag u vrijednosti od 105.000,00 kn i većoj za povremene transakcije kod kojih su obveznici dužni provoditi mjere

dubinske analize stranke usklađuje se s iznosom ograničenja u poslovanju s gotovinom iz članka 55. Zakona. Prema tome, obveznici su dužni provoditi dubinsku analizu stranke pri svakoj povremenoj transakciji u vrijednosti od **10.000,00 eura i većoj**, bez obzira na to je li riječ o jednokratnoj transakciji ili o više transakcija koje su međusobno očigledno povezane i koje ukupno dosežu vrijednost od **10.000,00 eura i veću**.

Naime, dosadašnji prag od 75.000,00 kuna iz članka 55. Zakona nije preračunat u euro uz primjenu fiksnog tečaja konverzije (9.954,21 eura), već je zaokružen na viši iznos, s ciljem da se obveznicima olakša primjena u praksi.

Obveznici koji su pružatelji usluga povezanih s virtualnom imovinom dužni su provoditi dubinsku analizu stranke i pri svakoj povremenoj transakciji u vrijednosti od **1.000,00 eura i većoj**, te pri svakoj povremenoj transakciji koja predstavlja prijenos virtualne imovine u vrijednosti od 1.000,00 eura i većoj.

Obveznici koji su ovlašteni mjenjači, te pravne i fizičke osobe koje se bave djelatnošću prometa plemenitih metala i dragoga kamenja, te djelatnošću trgovine ili posredovanja u trgovini umjetničkim djelima i antikvitetima, pored obveze provođenja dubinske analize stranke pri svakoj transakciji u vrijednosti od **2.000,00 eura i većoj**, dužni su utvrditi i provjeriti identitet stranke te prikupiti sljedeće podatke: ime i prezime, prebivalište, dan, mjesec i godinu rođenja, identifikacijski broj ako je vidljiv iz identifikacijske isprave, naziv i broj identifikacijske isprave, naziv i državu izdavatelja, državljanstvo/državljanstva.

Pravne i fizičke osobe koje se bave djelatnošću posredovanja u kupnji i prodaji nekretnina, te kada posreduju u iznajmljivanju nekretnina, ali samo u vezi s transakcijama u kojima je mjesečna najamnina u vrijednosti od **10.000,00 eura i većoj**, kada obavljaju poslove posredovanja u kupnji ili prodaji nekretnina dužni su mjere dubinske analize provesti u odnosu na **kupca i prodavatelja nekretnine**.

Prilikom odlučivanja o učestalosti provedbe mjera dubinske analize, obveznici moraju uzeti u obzir sve okolnosti povezane sa strankom, primjerenost prethodno prikupljenih podataka o stranci i vrijeme prethodno provedene dubinske analize.

4.2. Način provođenja mjere utvrđivanja i provjere identiteta stranke

Obveznicima provedbe mjera sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma omogućava se da elektroničkim preuzimanjem podataka iz registara, upisnika ili drugih službenih evidencija utvrde i provjere identitet: fizičke osobe, obrtnika i osobe koja obavlja drugu samostalnu djelatnost, pravne osobe, drugih pravnih osoba i s njima izjednačenih subjekata.

4.3. Politički izložene osobe

Obveznici su dužni uspostaviti odgovarajući sustav upravljanja rizikom, uključujući i postupke koji se temelje na procjeni rizika, a kako bi utvrdili da li je stranka ili stvarni vlasnik stranke politički izložena osoba. Umjesto članova

upravnih i nadzornih odbora pravnih osoba u vlasništvu ili većinskom vlasništvu države, politički izloženim osobama smatraju se članovi upravnih i nadzornih odbora trgovačkih društava koja su u vlasništvu ili većinskom vlasništvu države ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, te osobe koje obavljaju jednakovrijedne funkcije.

Kod provođenja mjera pojačane dubinske analize stranke za politički izloženu osobu ili za stranku čiji je stvarni vlasnik politički izložena osoba preciznije se definira da je obveznik, među ostalim, dužan provesti odgovarajuće mjere za utvrđivanje izvora imovine i izvora sredstava, a koja sredstva su uključena u poslovni odnos ili transakciju.

4.4. Ograničenja u poslovanju s gotovinom

Pravna ili fizička osoba koja obavlja registriranu djelatnost u Republici Hrvatskoj ne smije primiti naplatu ili obaviti plaćanje u gotovini u vrijednosti od **10.000,00 eura** i većoj. Navedeno ograničenje vrijedi i u slučaju ako se naplata ili plaćanje obavlja u više međusobno očigledno povezanih gotovinskih transakcija u vrijednosti od **10.000,00 eura** i većoj.

Naime, dosadašnji prag za ograničenje u poslovanju s gotovinom od 75.000,00 kuna nije preračunat u euro uz primjenu fiksnog tečaja konverzije (9.954,21 eura) već je zaokružen na viši iznos (10.000,00 eura) kako bi se olakšala primjena u praksi. Tako je ujedno osiguran i nešto blaži pristup za sve pravne ili fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost u Republici Hrvatskoj.

4.5. Obavješćavanje Ureda za sprječavanje pranja novca

U skladu s preporučenom mjerom MONEYVAL-a iz Izvješća o 5. krugu evaluacije Republike Hrvatske (neposredni cilj 6, preporučena mjera h)) smanjuje se prag za prijavu gotovinskih transakcija Uredu za sprječavanje pranja novca. Naime, u izvješću MONEYVAL-a navedeno je kako se u Republici Hrvatskoj gotovina intenzivno koristi u počinjenju kaznenih djela (porezna utaja, koruptivna kaznena djela, zlouporaba opojnih droga) koja predstavljaju najveću prijetnju za pranje novca. Stoga je MONEYVAL preporučio Republici Hrvatskoj razmotriti smanjenje trenutnog praga, odnosno usklađivanje istoga s pragom ograničenja plaćanja, odnosno naplate u gotovini prilikom obavljanja registrirane djelatnosti koji iznosi 75.000,00 kuna. Shodno tome, prag za prijavu gotovinskih transakcija smanjen je na **10.000,00 eura** u skladu s odredbom članka 55. Zakona.

Kada obveznik zna, sumnja ili ima razloga sumnjati da u vezi s transakcijom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, ali na temelju opravdanih razloga procijeni da će provođenje mjera dubinske analize rezultirati otkrivanjem informacije stranci da je Uredu za sprječavanje pranja novca bio ili će biti dostavljen podatak, informacija ili dokumentacija o njoj ili trećoj osobi ili transakciji, tada obveznik nije dužan nastaviti provođenje mjera dubinske analize, nego Uredu za sprječavanje pranja novca dostaviti **obavijest o sumnjivoj transakciji**. Također, obveznik je dužan pokušati transakciju u odnosu na ograničenja raspolaganja imovinom utvrđena pravnim aktima Ujedinjenih naroda prijaviti Uredu najkasnije sljedeći radni dan.

5. Dužnosti i odgovornost uprave

U svrhu uspostavljanja i provedbe djelotvornoga i učinkovitoga sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, uprava obveznika dužna je osigurati sustav koji obvezniku, ovlaštenoj osobi i zamjeniku ovlaštene osobe omogućava da, sukladno ovlastima i nadležnosti Ureda za sprječavanje pranja novca i nadležnoga nadzornog tijela, istima pravodobno dostavi sve zatražene podatke, informacije i dokumentaciju, **kao i sve podatke, informacije i dokumentaciju za koje je propisana dostava, sigurnim kanalima i na način kojim se osigurava zaštita podataka**.

Obveznici za čiji je nadzor nadležna Hrvatska narodna banka, odnosno Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga dužni su na zahtjev Hrvatske narodne banke, odnosno Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga dostaviti izvješća i informacije o svim pitanjima i okolnostima bitnim za obavljanje nadzora ili **za praćenje usklađenosti obveznika s odredbama Zakona i na temelju njega donesenim podzakonskim aktima**.

Iznimke od obveze čuvanja poslovne, bankovne, profesionalne, javnobilježničke, odvjetničke ili druge tajne:

Uzimajući u obzir zahtjeve Preporuke 21 FATF-a, pored zaposlenika obveznika, izrijekom se navodi da i direktori ne krše obvezu čuvanja poslovne, bankovne, profesionalne, javnobilježničke, odvjetničke ili druge tajne kada Uredu za sprječavanje pranja novca dostave podatke, informaciju i dokumentaciju, nisu odgovorni za štetu učinjenu strankama ili trećim osobama ako su u dobroj vjeri postupali u skladu s odredbama Zakona i na temelju njega donesenih podzakonskih akata, ne mogu disciplinski ili kazneno odgovarati za kršenje obveze čuvanja podataka koji predstavljaju poslovnu, bankovnu, profesionalnu, javnobilježničku, odvjetničku ili drugu tajnu: ako podatke, informacije i dokumentaciju prikupljenu u skladu sa Zakonom i na temelju njega donesenih podzakonskih akata analiziraju zbog utvrđivanja razloga za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma vezanih za određenu stranku ili transakciju ili ako obavijeste Ured o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama, čak ako i nisu točno znali o kojoj je povezanoj kriminalnoj aktivnosti riječ i bez obzira na to je li se nezakonita aktivnost uistinu dogodila.

6. Zaključno

Donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma pridodnosi se unapređenju postojećeg sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, a ujedno se provodi i daljnje usklađivanje zakonodavnog okvira s preporukama Stručne skupine za financijsko djelovanje (eng. Financial Action Task Force – FATF) koje predstavljaju međunarodne standarde u borbi protiv pranja novca, te financiranja terorizma i proliferacije. S obzirom na sve veće rizike koji se negativno odražavaju na financijske sustave država, redefiniranjem zakonodavnog okvira zasigurno će se povećati učinkovitost u njihovom pravovremenom detektiranju, ali i povećati efikasnost preventivnih mehanizama.